

Šiame numery:

Artimas, bet nepažįstamas senasis Vilniaus universitetas.
Palaimintųjų ir šventųjų skelbimas — pokalbis su kun. dr. J. Vaišnora, arkiv. J. Matulaičio beatifikacijos bylos vedėju.
Lietuva 1816–1818 metais — kokią ją matė anglas R. Pinkertonas.
Sursum corda — iš naujesniosios vokiečių ir austrų poezijos.
Mirė rašytoja Ieva Simonaitytė.
Kultūrinė kronika.

Artimas, bet nepažįstamas senasis Vilniaus universitetas

Lietuvių Katalikų mokslo akademijos uždavinys yra padėti Lietuviai tautai susiorientuoti jos gyvenamoje situacijoje. To uždavinio negali išvengti ir šios Akademijos suvažiavimas, kuris yra ruošiamas ateinančiais metais Chicagoje Darbo dienos savaitgalį. Kadangi tai yra katalikų akademija ir jos, kaip tokios, suvažiavimas, tai laukiant, kad šiam orientaciniam uždaviniui atlikti būtų ypač pasinaudota katalikiškomis vertybėmis. Tai nereikia, kad katalikai mokslininkai užmerktų akis prieš tai, kas šiandien yra kitą daroma pasaulyje. Tačiau lietuviška visuomenė tiek šiaip, tik anapus uždangos laukia autentiškai krikščioniško mokslo žodžio, atsakančio į tą patirtį, kurią Lietuviai tauta yra išgyvenusi. O ta patirtis yra didesnė ir reikšmingesnė, taip kad nebus patenkinama atmetiniais atsakymais. Dviem atžvilgiais ši patirtis yra kolosalinė: ir kraštutiniams išgyvenimams ir geografiniui išplitimui. Kraštutiniams išgyvenimams reikia laikyti tas patirtis, prasidedančias tautos sąmonės pabudimu, nepriklausomybės sukurimu, jos praradimu ir dviem skirtingais pavergimais: komunistišką ir nacistišką. Geografiniui išplitimui reikia suprasti tą lietuvių tautos kontaktą su pasauliu, kuris faktiškai yra apėmęs kone visą pasaulį: nuo Sibiro iki Naujosios Zelandijos. Kalbant šitokiai visuomenei, joks senų formulių pakartojimas ar jų atmetimas nebus priimtinas. Ši visuomenė laukia rimto skelbiamo mokslo pagrindimo ar jo sukritikavimo. Mūsų visuomenė dėl to yra labiau kritiška negu bet kuri Vakarų visuomenė, kuri nėra išgyvenusi tokių milžiniškų dvasinių šuolių ir geografinių tolių.

Vilniaus universiteto įsteigimo 400 metų sukaktis

Ateinančių metų suvažiavimas yra skiriamas paminėti labai reikšmingą sukaktį: Vilniaus universiteto įsteigimą. Tačiau ši sukaktis, kurios paminėjimo vertai LKM Akademija imasi, nėra lengvai atliekamas uždavinys. Vilniaus universitetas yra kartu mums labai artimas ir labai tolimas. Jis nuo mūsų yra atskirtas visa eile tvorų. Aš čia noriu paminėti bent tris tvoras, kurias reikia peršokti, norint dvasiškai rasti priėjimą prie Vilniaus universiteto. Tos tvoros yra: 1. Lotynų kalba, kuri bent porą šimtų metų buvo to universiteto dėstomoji kalba; 2. Lenkiška kultūra, kuri pirmiau rado priėjimą prie Vilniaus universiteto negu mes, ir dėl to lenkų kalba yra daugiausia knygu apie šį universitetą; ir 3. Mums yra svetima pažiūra į mokslus, į visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, kuriame šis universitetas apie puse šimto metų reiškėsi. Tik šis užtvaras nugalėjus, mes galėtume manyti, jog esame radę priėjimą prie Vilniaus universiteto.

Tačiau šių užtvarų nugalėjimas nėra be pavojaus. Šių užtvarų studijavimas ne kartą grąsina vienai ar kitai mūsų saugomai pažiūrai. Nepaisant to, Vilniaus universitetas mus vilioja, kaip visada, kas savo. Taip štai Lietuvoje R. Plečkaitis parašė plačią studiją pavadinimą "Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje". Tai faktiškai yra Vilniaus universiteto mokslo ir profesorių studija. Neskaityti ten primaišytų priverstinių dalykų, ši studija yra geras įvadas ir mums; ji buvo gerai įvertinta ir išvijoje. Čia prisimintina P. Rabikausko recenzija "Aiduose". Ši knyga liudija, kad dėmesys Vilniaus universitetui yra gyvas ir Lietuvoje, nepaisant keleriopai nepalankių jam nuotaikų.

Mūsų liberaliniai sluoksniai, nors būdami formalioje opozicijoje Vilniaus universitetui dvasiai, buvo tiek atviri, kad šio milžiniško reiškinio negalėjo praeiti nežiniomis. Ir taip didelis lietuviško liberalizmo vadas dr. Jonas Šliūpas jau 1909 metais čia pat Chicagoje išleido knygą: "Gadynė šlektos viešpatavimo Lietuvoje". Ši knyga, nors nėra apie Vilniaus universitetą, bet

PALAIMINTŲJŲ IR ŠVENTŲJŲ SKELBIMAS

Pokalbis su kun. dr. J. Vaišnora, arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos bylos vedėju

Pastaruoju metu tiek spaudoje, tiek susirinkimuose bei pokalbiuose keliama mintis, kad reikia daryti žygių, jog būtų paskelbti šventaisiais arkiv. Teofilus Matulionis, Mečislovas Reinsys, vysk. Vincentas Borisevičius, prof. Pranas Dovydaitis, dr. Ignas Skrupskelis, Marija Pečkauskaitė ir kiti. Pasaulio Lietuvių katalikų bendrijos valdyba paskelbė atsišaukimą, ragindama rinkti minėtų kandidatų į šventuosius raštus, laiškus, atsiminimus ir siųsti visa tai dr. P. Kaladei į Bostoną. Be to raginama intensyviai melsis, kad Dievas regimais ženklais parodytų tų asmenų šventumą. Taigi šis klausimas jau gauna tam tikrą konkrečią formą. Tačiau žinome, kad kandidatų į šventuosius bylos yra sudėtingos ir ilgos. Todėl kreipėmės į kun. dr. J. Vaišnorą, Dievo Tarną arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos bylos vedėją, prašydami smulkiau paaiškinti, kaip tokios bylos pradedamos, tęsiamos ir kokie tam reikalingi žygiai. Jis atsakė į pateiktus klausimus.

— Kadangi žmonės palaimintaisiais ir šventaisiais skelbia popiežius, tai daug kam atrodo, kad užtenka tik siųsti su gausiais parašais prašymus popiežiui ir jis tuos prašymus patenkins. Ar toks kelias yra galimas?

— Tiesa, popiežius savo apšaltaiškuoju ir neklaidingu autoritetu skelbia palaimintuosius ir šventuosius, bet tai daro tik po to, kai tam reikalui kompetentinga kongregacija praveda ilgą ir sudėtingą kandidato gyvenimo, dorybių ir stebuklų tyrimo bylą arba procesą.

— Šia proga tenka paminėti, kad tokios nuomonės apie popiežiaus galią būta jau ir seniau. Dar 1900 m. JAV lietuvių kreipėsi į pop. Leoną XIII raštu "Balsas lietuvių ir Šv. Tėvą Leoną XIII", prašydami, kad į šventųjų skaičių būtų įrašyti Žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis (1536–1609) ir pirmasis lietuvis misininkas Jėzuitas Andrius Rudamina (1595–1631). Bet tas prašymas liko tik pageidavimu be jokių pasekmių.

— Ar yra kokie įstatymai, nuostatai, pagal kuriuos turi būti vedamos palaimintųjų ir šventųjų bylos?

— Popiežius Benediktas XIV 1744 m. anksčiau tuo reikalu išleistas įstatymus sutraukė į vieną veikalą "Apie Dievo Tarnų beatifikaciją ir palaimintųjų kanonizaciją". Pagrindiniai šio veikalo nuostatai buvo įjungti į 1917 m. Bažnyčios teisių kodeksą (kan. 1999–2141). Jų griežtai laikomasi beatifikacijos ir kanonizacijos bylų vedime.

— Ar po Vatikano II Susirinkimo, kai visose srityse daromos reformos, ir beatifikacijos bylų eigoje yra padaryta kokių pakeitimų, atmainų?

— Praktikoje kai kas suprastinta, pvz. raštų, aktų kopijos, kurios turėjo būti ranka perrašomos, dabar jau gali būti daromos arba rašomąja mašinėle arba fotokopijos būdu. Bet svarbiausia atmaina — pop. Pauliaus VI 1969. III. 19 apaštališkasis laiškas, kuriuo beatifikacijos bylų suprastinamos, sutrumpinamos ta prasme, kad dabar bus ne du procesai (informacinis ir apaštališkasis), o tik vienas, vedamas vyskupo Šv. Sosto žinioje ir kontroliuojamas, pastovus, nenykstantis ir laiko bėgyje vis augantis. Taigi neužtenka, kad vienas kitas asmeniškai kandidata pažinusi, būtų įsitikinę jo šventumu. Turi būti šventumo garas daug platesnis, tikras vox populi (liaudies balsas).

— Kokie yra praktiškieji, preliminariniai beatifikacijos bylos pradėjimo žygiai?

— Pirmiausia kandidato beatifikacijos bylos iniciatoriai turi parinkti bylos vedėją — postulatorių. Jis turi būti kunigas (diecezinis ar vienuolis, gerai supažinęs su Bažnyčios įstatymais, nuolat gyvenęs Romoje (kan. 2004, § 3), Šv. Sosto tose pareigose patvirtintas.

— Bet jeigu beatifikacijos bylą vedame ne Romoje, o toli nuo Romos, tai postulatorius, su Šv. Sosto žinioje, gali paskirti bylai vesti vicepostulatorių, kuris veiktų jo vardu ir pavedimu.

— O kokios yra to postulatoriaus pareigos?

— 1) Jeigu ne pats vyskupas imasi iniciatyvos pradėti bylą, tai postulatorius prašo vyskupo, kad sudarytų specialų tribunolą beatifikacijos bylai nagrinėti.

— 2) Parūpinti bylos išlaidoms reikiamų lėšų. Iš žmonių surinktos tam reikalui aukos turi būti administruojamos pagal Šv. Sosto nustatytas normas.

— 3) Pristatyti tribunolui liudininkus ir reikiamus dokumentus.

— 4) Parašyti ir tribunolo tikėjimo gnybei įteikti vad. artikulius arba klausimus, pagal kuriuos liudininkai būtų apklausinėjami.

— 5) Surinkti visus kandidato raštus ir juos (arba autentiškas kopijas) pristatyti kam reikia, kad, užbaigus tribunolo bylą, raštai būtų peržiūrėti ir vertinami.

— 6) Jeigu kandidato beatifikacijos byla pradėta, praslinkus daugiau kaip 30 metų po jo mirties, įrodyti, kad tai įvyko ne dėl to, kad išmirtų svarbių liudininkai, o dėl kitų svarbių priežasčių.

— Minėjote, kad dabar beatifikacijos bylos supaprastintos, sutrumpintos. Kokia tad pagal dabartinę tvarką eiga?

— Pirmiausia vyskupas, padamas postulatoriaus, surenka visus duomenis, argumentus už tai, kad reiktų pradėti kandidato beatifikacijos bylą, ir juos siunčia Šv. Sostui (faktinai Šventųjų skelbimo kongregacijai). Jei Romoje randama, kad duomenys ir argumentai yra pakankami (gali juos ir atmeti), leidžiama vyskupui pradėti kandidato beatifikacijos bylą. Nuo 1969 m. tokie leidimai jau suteikti 29 vyskupsams.

— Kas sudaro vyskupijos tribunolą beatifikacijos bylai?

— Tribunolą sudaro jo pirmininkas vyskupas, arba jo įgaltojas asmuo, keturi teisėjai, tikėjimo gynėjas, kurio pareiga sekti ir prižiūrėti, kad visas procesas vykėtų pagal kanonus ir Šv. Sosto normas, notaras, kuris rašo ir redaguoja bylos aktus, jo padėjėjas kancleris, kuris daro bylos aktų (Nukelta į 2 psl.)

Šv. Kazimieras — Lietuvos liudies skulptūra, Alekšijų apylinkė, Telšiai apskr.

1744 m. anksčiau tuo reikalu išleistas įstatymus sutraukė į vieną veikalą "Apie Dievo Tarnų beatifikaciją ir palaimintųjų kanonizaciją". Pagrindiniai šio veikalo nuostatai buvo įjungti į 1917 m. Bažnyčios teisių kodeksą (kan. 1999–2141). Jų griežtai laikomasi beatifikacijos ir kanonizacijos bylų vedime.

— Ar po Vatikano II Susirinkimo, kai visose srityse daromos reformos, ir beatifikacijos bylų eigoje yra padaryta kokių pakeitimų, atmainų?

— Praktikoje kai kas suprastinta, pvz. raštų, aktų kopijos, kurios turėjo būti ranka perrašomos, dabar jau gali būti daromos arba rašomąja mašinėle arba fotokopijos būdu. Bet svarbiausia atmaina — pop. Pauliaus VI 1969. III. 19 apaštališkasis laiškas, kuriuo beatifikacijos bylų suprastinamos, sutrumpinamos ta prasme, kad dabar bus ne du procesai (informacinis ir apaštališkasis), o tik vienas, vedamas vyskupo Šv. Sosto žinioje ir kontroliuojamas, pastovus, nenykstantis ir laiko bėgyje vis augantis. Taigi neužtenka, kad vienas kitas asmeniškai kandidata pažinusi, būtų įsitikinę jo šventumu. Turi būti šventumo garas daug platesnis, tikras vox populi (liaudies balsas).

— Kas gali imtis iniciatyvos užvesti arba pradėti beatifikacijos ar kanonizacijos bylą?

— Pirmoje vietoje vyskupas,

— Kokie yra praktiškieji, preliminariniai beatifikacijos bylos pradėjimo žygiai?

— Pirmiausia kandidato beatifikacijos bylos iniciatoriai turi parinkti bylos vedėją — postulatorių. Jis turi būti kunigas (diecezinis ar vienuolis, gerai supažinęs su Bažnyčios įstatymais, nuolat gyvenęs Romoje (kan. 2004, § 3), Šv. Sosto tose pareigose patvirtintas.

— Bet jeigu beatifikacijos bylą vedame ne Romoje, o toli nuo Romos, tai postulatorius, su Šv. Sosto žinioje, gali paskirti bylai vesti vicepostulatorių, kuris veiktų jo vardu ir pavedimu.

— O kokios yra to postulatoriaus pareigos?

— 1) Jeigu ne pats vyskupas imasi iniciatyvos pradėti bylą, tai postulatorius prašo vyskupo, kad sudarytų specialų tribunolą beatifikacijos bylai nagrinėti.

— 2) Parūpinti bylos išlaidoms reikiamų lėšų. Iš žmonių surinktos tam reikalui aukos turi būti administruojamos pagal Šv. Sosto nustatytas normas.

— 3) Pristatyti tribunolui liudininkus ir reikiamus dokumentus.

— 4) Parašyti ir tribunolo tikėjimo gnybei įteikti vad. artikulius arba klausimus, pagal kuriuos liudininkai būtų apklausinėjami.

— 5) Surinkti visus kandidato raštus ir juos (arba autentiškas kopijas) pristatyti kam reikia, kad, užbaigus tribunolo bylą, raštai būtų peržiūrėti ir vertinami.

— 6) Jeigu kandidato beatifikacijos byla pradėta, praslinkus daugiau kaip 30 metų po jo mirties, įrodyti, kad tai įvyko ne dėl to, kad išmirtų svarbių liudininkai, o dėl kitų svarbių priežasčių.

— Minėjote, kad dabar beatifikacijos bylos supaprastintos, sutrumpintos. Kokia tad pagal dabartinę tvarką eiga?

— Pirmiausia vyskupas, padamas postulatoriaus, surenka visus duomenis, argumentus už tai, kad reiktų pradėti kandidato beatifikacijos bylą, ir juos siunčia Šv. Sostui (faktinai Šventųjų skelbimo kongregacijai). Jei Romoje randama, kad duomenys ir argumentai yra pakankami (gali juos ir atmeti), leidžiama vyskupui pradėti kandidato beatifikacijos bylą. Nuo 1969 m. tokie leidimai jau suteikti 29 vyskupsams.

— Kas sudaro vyskupijos tribunolą beatifikacijos bylai?

— Tribunolą sudaro jo pirmininkas vyskupas, arba jo įgaltojas asmuo, keturi teisėjai, tikėjimo gynėjas, kurio pareiga sekti ir prižiūrėti, kad visas procesas vykėtų pagal kanonus ir Šv. Sosto normas, notaras, kuris rašo ir redaguoja bylos aktus, jo padėjėjas kancleris, kuris daro bylos aktų (Nukelta į 2 psl.)

Palaimintųjų ir šventųjų skelbimas

(Atkelta iš 1 puslapio)

nuorašus, pagaliau postulatorius, pasirinktas advokatas, kuris turi būti Bažnyčios teisių daktaras, dirbęs ar dirbęs Romos Kurijoje, be to, dar Romos Rotos advokatas. Jo pareiga padėti postulatoriui visuose žygiuose, kuriuos jis turi atlikti savo pareigose.

— Kokia yra proceso eiga vyskupijos tribunole?

— Svarbiausias dalykas yra postulatoriaus parinktų ir tribunolui pristatytų liudinių apklausinėjimas. Liudinių turi būti ne mažiau 8, bet tribunolas turi pakviesti dar porą liudinių savo nuožiūra. Jei kandidatas yra vienuolis, tai bent pusė liudinių turi būti nevienoliai.

Liudininkai gali būti „de visu“ — patys mačiusieji ir pažinusieji kandidatą, ir „de auditu“ — tik girdėję apie kandidatą iš kitų, skaitę jo biografiją, jo raštus. Aišku, kad daug vertesni ir svarbesni yra pirmosios kategorijos liudininkai. Tikėjimo gynybas turi teisę pakviesti liudininkais tuos, kurie postulatoriaus nebuvę pristatę, bet kurie kandidatai gerai pažino, su juo kartu yra gyvenę, ar šiaip turėję artimesnių santykių.

— Kaip vyksta kandidato raštų surinkimas, peržiūrinėjimas, vertinimas?

— Tai yra atskiras procesas, kuris gali vykti lygiagrečiai su beatifikacijos procesu. Tribunolo pirmininkas paskelbia raštą, kuriuo įpareigoja visus tikinčiuosius, įteikti tribunolui kandidato raštus (rankraščius, laiškus, dienoraščius, spaudinius). Toks paraginimas ir įpareigojimas siunčiamas ir kitom vyskupijom, kur numanoma, kad gali būti asmenų, turinčių kandidato raštus. Juos surinkus, padalinama keliems centrams teologams, kurie pavesta darbą atlikti vienas kito nežinodami. Jei tie cenzoriai paliudija, kad raštuose nėra nieko, kas būtų priešinga tikėjimui, dorovės mokslui arba būtų kliūtis beatifikacijai. Jų nuomonę vyskupas pasiunčia Šv. Sostui aprobuoti. Bet Šv. skelbimo kongregacija gali ir pati panorėti susipažinti su kandidato raštais. Tada tie raštai (ar jų autentiškos kopijos) siunčiamos į Romą.

— Ar tuo jau beatifikacijos procesas baigtas? Jei ne, tai ko dar reikia, kokie yra sekantieji bylos etapai?

— Pagal kan. 2057-2060 turi būti dar vienas procesas: įrodymas, kad kandidatui nebuvo teikiamas dirbtinis, propagandinis kultas arba garbinimas. Ir šiam to paties tribunolo pravedamam procesui postulatorius pristato liudinių, kurie apklausinėjami ar nėra pastebėję kokio nors forsuojaus kulto. Tribunolas (jėi yra įmanoma) apžiūri vietoje kandidato kapą, jo gyventą kambarį ir kitas vietas, ypač kandidatą paveiklus (ar jėi be šventojo aureolės). Po liudinių apklausinėjimo ir vietų apžiūrėjimo vyskupas nusprendžia, kad kandidatui niekad nebuvo teikiamas nederamas garbinimas.

— Visa tai vyksta vyskupijos tribunole. Ar tuo beatifikacijos byla jau baigta?

— Vyskupijos tribunolas, baigęs savo darbą, visų aktų nuorašą siunčia Šventųjų skelbimo kongregacijai. Kongregacijos Tikėjimo gynybas patikrina, ar visi aktai atlikti teisėtai, ar nėra kokių juridinių kliūčių. Jei jų nėra, vyskupijos tribunolas turi trūkumus papildyti. Tik gavus Kongregacijos dekretą apie bylos aktų teisėtumą, daromi tolimesni žygiai. Šiuo momentu popiežius yra siunčiamas kardinolų, vyskupų, žymių asmenybių, orga-

nizacijų prašymai, kad bylai būtų duota tolimesnė eiga. Tik popiežiui sutikus, bylos advokatas iš bylos aktų padaro santrauką, vad. „Summarium“, kur surenkama visi liudinių pasakymai apie kandidato dorybių herojiškumą, tai yra įrodymai, kad jo dorybės buvo aukšto, nepaprasto laipsnio. Atspausdinta, kartais kelių šimtų puslapių, „Summarium“ perskaito Tikėjimo gynybas ir padaro priekaištų, pastabų, į ką atsako bylos advokatas. Jei atsakymai randami patenkinamais, einama prie dorybių svarstymo ir pripažinimo. Tam sudaromos trys komisijos: priešparesnė, parengiamoji ir bendroji (popiežių pirmininkaujanti). Jei visose instancijose dorybės pripažįstamos herojiškomis, popiežius išleidžia dekretą, pripažįstantį kandidato dorybių herojiškumą. Nuo šio dekreto paskelbimo kandidatas gauna „Venerabilis Servus Dei“ (Garbingasis Dievo Tarnas) titulą. Jei šalia šių visų procesų yra dar formaliai Šv. Sosto pripažinti du stebuklai (dabar nuo vieno dispensuojama), įvykę Dievo Tarnas skelbiamas palaimintuoju, o dar po poros naujų stebuklų — šventuoju.

— Iš paaiškinimo matyti, kad beatifikacijos procesas yra sudėtingas ir komplikotas. Dėl to tęsiasi keliasdešimt metų. Bet ar nėra kokių išimčių procesui pagreitinimui?

— Taip, beatifikacijos bylos ilgiai užsitęsia. Viena dėl to, kad Bažnyčia yra labai atsargi ir nori visais atvejais ištyrinėti ar asmuo tikrai yra vertas paskelbti palaimintuoju ir šventuoju. Bažn. teisių 2101 kan. draudžia paskelbti kandidato dorybių herojiškumą anksčiau negu bus pralinkę 50 metų nuo kandidato mirties. Antra — grynai dėl techniško visų darbų atlikimo. Šiandien Šventųjų skelbimo kongregacijoje yra 1032 vad. „gyvos“ (eigoje) bylos. Kartais iš jų duoda pirmenybę toms, kurių formalumai atlikti, stebuklai pripažinti. Būna atvejų, kad popiežius dispensuoja nuo laikotarpio ir įsako Kongregacijai vienai ar kiti bylai duoti pirmenybę. Pvz. Šventaisiais (1975) metais, kada Romon suplaukė minios tikinčiųjų iš viso pasaulio, pop. Paulius norėjo tuos metus pažymėti ir naujais šventaisiais (paskelbta 5) ir palaimintaisiais (jų buvo

Šv. Jonas Nepomukas — lietuvių liaudies skulptūra.

Šv. Kazimiero pavidklas Hohenschwangen pilies sienoje, Bavarijoje, Vokietijoje. Nuotrauka V. Maželio

4). Tik pirmenybės prieš kitus deka pop. Pijaus X buvo paskelbtas šventuoju 40 metų po jo mirties (1914). Panašiai pranciškonas Maksimilijonas Kolbe buvo paskelbtas palaimintuoju vos 30 metų po mirties (1941). Bet tai išimtis. Normaliu keliu beatifikacijos bylos užtrunka 60-100 metų po kandidato mirties. Bylas užvilkina ir tas faktas, kada atskiriems Kongregacijos pareigūnams nėra nustatytas laikas praėjus kurį turi savo darbą atlikti. Pvz. arkiv. J. Matulaičio raštų cenzoriai savo darbą atliko tik po dvejių metų. Tikėjimo gynybas priekaištus rašė ketverius metus, specialiai spaustuve „Summarium“ atspausdino per trejus metus. O vieno dalyko neatlikus, nebaigus, neinama prie kitų, kurie byloje yra įstatymais numatyti.

— Kartais naujai paskelbtų palaimintųjų ar šventųjų bio-

grafijose skaitoma, kad jie buvo mirę jau prieš kelis šimtus metų. Kaip tokios bylos yra „atgaivintos“ ir kodėl jos užtruko kelis šimtus metų?

— Tokias bylas nagrinėja specialiai Kongregacijos istorinė sekcija, kuri negali svarstyti parodymus liudinių, kurių jau nėra. Ji remiasi tik istoriniais dokumentais ir faktu, kad kandidato, nors ir prieš kelis šimtus metų mirusio, šventumo garas yra pasilikęs, vyksta jo užtarimu stebuklai. Belieka visa tai įrodyti, o pats kandidato gyvenimas paremti tik istoriniais šaltiniais. Pvz. 1974 m. paskelbtas palaimintuoju vokiečių kunigas Liborius Wagner buvo miręs 1631 m., tačiau jo šventumo garas niekad nebuvo nutrūkęs. Panašiai ir su kitais „istoriniais“ šventaisiais. Buvo atvejų, kad kandidato beatifikacijos byla ilgai nebuvo kam rūpintis, kartais klūdė politinės aplinkybės ir pan.

Šitokių „istorinių“ kelių savo laiku buvo galima pradėti beatifikacijos bylą Barbaros Umias-tauskaitės (Zagarės Barbaros), gyvenusios XVII a. pirmoje pusėje. Po jos mirties iki paskutinių laikų jos nesugedusi kūną po Zagarės bažnyčia žmonės labai gausiai lankė, išmelsdavo jos užtarimu įvairių malonių, ją pačią laikė šventa. Jos šventumą Žemaičių vysk. Antanas Tiškevičius 1755 m. plačiai aprašė savo relacijose Šv. Sostui, pridėdamas iš daugybės keletą naujai įvykusių stebuklų. Taigi šventumo garas buvo tikras. Beliko tik dokumentais įrodyti jos gyvenimo nepaprastumą. Deja, to niekas nepadarė.

— Dar vienas, visiems rūpimas klausimas. Kaip eina arkiv. J. Matulaičio beatifikacijos byla? Nesulaukiant greitos jo beatifikacijos, kai kas spėlioja ir skelbia, kad atsiradusios kliūtys, kad tą bylą kai kas kliudo, kad nepa-kankamai rūpinamasi ją stumti pirmyn ir pan. Kaip iš tikrųjų yra?

— Iš tikrųjų gali atrodyti, kad ark. J. Matulaičio beatifikacijos byla užsitęsė: praėjus 50 metų po jo mirties, dar nebaigta. Tačiau reikia atsiminti, kad ši byla, dėl įvairių priežasčių, ypač dėl karo ir jo pasekmių pradėta tik 1953 m. Jei ji būtų buvusi pradėta tuoj

Nauji leidiniai

• CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA, No. 18. A Translation of Authentic Reports from Soviet-Occupied Lithuania. Published by the Lithuanians Roman Catholic Priests' League of America, 351 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207. Printed by Franciscan Fathers Press, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207 Translation Editor: Rev. Casimir Pugevičius.

Vertėjo ir redaktoriaus kun. Kazimiero Pugevičiaus užsimotas didelis darbas stumiamas žingsnis po žingsnio pirmyn. Numeris po numerio anglų kalba iš-eina „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“. Galima sakyti, kad tai yra milžiniškas svoris vieno žmogaus pečiams. Tačiau kunigas Pugevičius atkakliai numeris po numerio „Kronikas“ išverčia, suredaguoja ir kiekvienam numeriui parašo dar ir po pri-taikintą įvadą anglosakšiojo pasaulio skaitytojui iš pašaknų nušviečiančio istorinę ir šian-dieninę lietuvių tautos ir jos Ka-talikų Bažnyčios situaciją, susie-tą su konkrečiais, numeryje lie-čiamais, faktais.

Pats LKKB, Nr. 18 turinys yra toks: After the Helsinki Conference; What Foreign Tourists Do Not See in Vilnius and Kaunas; Lithuania's Past is Being Ignored; Lithuanian Faithful in Labor Camps; Interrogations and Trials; Destroyers of Crosses; News from the Dioceses.

Kiekvienas angliskasis LKKB numeris yra 40 psl., su skoningu viršelio piešiniu, su puslapiniu Lietuvos žemėlapiu, kuriame pažymėtos numeryje minimos vietovės, su asmenų ir vietovardžių indeksiniu sąrašu.

• CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA, Nr. 19. Turinys: LCC Chronicle Publishers' Letter to His Eminence Alfred Cardinal

Bensch; Salute to Academician A. Sacharov; Letters and State-ments; Tribulations of Vidmantas Povilonis; Libel Not Retracted; News From the Dioceses. Whats New in the Homeland? Our Brothers in Byelorussia; In the Soviet School.

• CHRONICLE OF THE LITHUANIA, No. 20. Turinio temos ir liečiami faktai: Mindaugas Tamonis — Victim of the Security Organs; Statement of His Excellency Bishop Julijus Steponavičius; The First Rays of „The Dawn“; Let Us Save the Environment of Lithuania; Strike in the Bus Park of Šiauliai; The Case of Sergei Kovalev; The Assimilation of Students; Persecution for Catechisation; Priests of Lithuania Write; News from the Dioceses. In the Soviet Schools.

• V-SIS PLB SEIMAS, 1978 birželio 30 — liepos 4, Toronto, Ont. Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos leidinys, didesnio formato, 68 psl., gausiai iliustruotas bendruomeninės veiklos nuotraukomis iš viso laisvojo pasaulio. Leidinį spausdė „Draugo“ spaustuve, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629.

Turinio temos ir autoriai: Iš-likime gyvi per amžius (Br. Nainys); Lietuvių kelias į organi-zuotą tautinę bendruomenę (St. Barzdukas); Bendruomenės rūpesčiai ir reikalai (Dr. J. Sungaila). PLB IV Seimo nutarimai; Ar atlikom, ką žadėjom? (Br. Nainys); PLB kelyje (J. Borevičius, S.J.); Finansų reikšmė PLB veikloje (K. Dočkus); Pasaulio Lietuvis (St. Dziugas); Lietuvis-bės ateities išvaidos (R. Kaspas-ras); Lietuviškas švietimas (J. Kavaliūnas); Sekretoriaus parei-gos penkerių metų perspektyvoje (J. Slajus); Pasaulio lietuvių jau-nimo sąjunga (G. Juozapavičiū-tė); Sporto vaidmuo lietuvišku-

mo išlaikyme (S. Rugienius); Ryšiai tarp PLB ir VLIKo (K. Jan-kūnas); Argentinos lietuvių orga-nizacijų veikla 1973-1978; Aus-tralijos L B (V. Neverauskas); Bra-zilijos lietuvių bendruomenės veikla 1973-1978. Didžiosios Bri-tanijos lietuvių bendruomenė (S. Kaspas-ras); Didžiosios Britanijos lietuvių Sąjunga (A. Vilčinskis) JAV LB paskutinis penkmetis (B. Raugas); Kanados L B (J.R. Simanavičius); N. Zelandijos LB; Šveicarijos LB (Dr. P. Radvila); Urugvajaus lietuvių bendruome-nė 1973-1978; Vokietijos lietuvių bendruomenė 1973-1978; PLD renginių tvarka; PLB Penktojo Seimo darbo taisyklės (reguliu-minas); PLD informacija. PLB Kontrolės komisijos protokolai; Finansinės apyskaitos; PLB Sei-mo darbotvarkė.

• TĖVYNĖS SARGAS, 1978 m., Nr. 2. Politikos ir socialinių mokslų žurnalas. Leidžia Popie-žiaus Leono XIII Literatūrinis fondas. Redaguoja Petras Maldei-kis, 117 Sunset Drive, Hot Springs, Arkansas 71901. Admini-struoja Antanas Balčytis, 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, IL 60629. Numerio kaina — 3 dol.

Apie Lietuvos laisvės kovą ir vyriausiąją vadovybę rašo Stasys Lušys. Bene pats vertingiausias pastarojo metų „Tėvynės Sarge“ atspausdintas straipsnis yra šiame numeryje jau tęsiniai einanti kun. dr. J. Vaišnoros, MIC, studija „Ark. Jurgis Matulaitis sociolo-gas“: išsklaidoma daug naujai at-klendgų faktų, cituojami nepri-klausomybės pirmųjų metų mūsų vyskupų laiškai bičiuliams žemės reformos ir kitais klausimais. A. J. K. rašo apie Vliko ir PLB są-veiką. J. Varnas pasisako dėl de-mokratijos esmės. Prie atsakingu-mo už lietuviškos išlaikymą stab-telėja P. Maldeikis. Apžvalginėje žurnalo dalyje prisimenami mi-rusieji, surašomos šiais metais sueinančios sukaktys, keli pusla-piai skirti įvykiams ir proble-moms, recenzuojami nauji lei-di-niai.

po ark. Jurgio mirties, šandien gal jau būtų seniai buvusi už-baigta. Aplamai, ark. J. Matulaičio beatifikacijos byla eina nor-maliu keliu ir nesutiko kokių ypatingų kliūčių. Jau yra baigtas sudėtingas apaštališkas procesas, atspausdintas „Summarium“ (671 psl. didelio formato) ir įteik-

tas Tikėjimo gynybui padaryti pastabas ir priekaištus. Kai bus gauti spausdinti priekaištai, i juos atsakys advokatas ir jei atsaky-mas bus patenkinamas, bus eina-ma prie dorybių herojiškumo svarstymo ir pripažinimo. Kai tai įvyks, byla bus faktinai baigta; beliks išmesti iš Dievo, kad ji-

aškiu stebuklu paliudytų Dievo Tarną Jurgio Matulaičio šventu-mą.

— O kad yra tokių, kuriems ark. Jurgio Matulaičio beatifikacijos byla nepatinka, kurie ji nelaiko kandidatu į šventuosius, savaime suprantama. Tai tie, kuriems Vil-niaus vyskupas atrodo esąs len-kų priešas, kurie tada ji visai p-klinto, niekino. Kai ejo beati-fikacijos bylos apaštališkas procesas Varšuvoje, spaudoje atslie-pė keli balsai prieš beatifikaciją. Tai buvo likučiai tų „politikų“, kurie savo laiką darė priekaištus Vilniaus vyskupui. Tačiau tokie atsliepimai ir balsai neturėjo jo-kios neigiamos įtakos beatifikaci-jos bylai, ypač kad Lenkijos epi-skopatas šiai bylai visą laiką bu-vo palankus.

— Ar turi kokios reikšmės ir svorio tiek pavienių asmenų, tiek tikinčiųjų grupių (pvz. parapijų) siunčiami popiežiui prašymai pa-greitinoti ark. J. Matulaičio beati-fikacijos bylą?

— Tokie prašymai tiesioginiai lemiamos įtakos bylai gal ir ne-padaro. Popiežius, gavęs tokius prašymus persiunčia juos Šven-tųjų skelbimo kongregacijos de-mesui. Tačiau tai yra įrodymas, kad lietuviai šia byla domisi, j-ka seka ir laukia greito ir sėkmingo jos užbaigimo. Drauge tai yra konkretus liudijimas, kad Dievo Tarną Jurgio Matulaičio šventu-mo garas yra gyvas, kad lietu-vių tauta laukia savo tautietį ma-tyti altoriaus garbėje. O jei prie tokių pastangų dar jungiamos vi-sų kartos maldos, kad Dievas aškiu ženklų (stebuklų) parody-tų dangaus ženklą, tai ir yra ge-riausias prie šios beatifikacijos by-los prisidėjimas.

Nežinoma šventoji — lietuvių liaudies skulptūra, Rozalimas, Panevėžio apg.

Lietuva 1816-1818 metais

Kokią ją matė anglas Robertas Pinkertonas

I mano rankas pateko knyga: "Robert Pinkerton, D. D., RUSIA: Or Miscellaneous Observations on the Past and Present State of That Country and Its Inhabitants. (London: Seeley and Sons, 1833).

Šio veikalas autorius plačiai ke- liavo po to meto Rusiją, steig- damas šventraščio draugijas ar- ba lankydamas jau esamasias. Jis ypač domėjosi žydais, įsiekio- progu susitikti su jų rabinais, dalino jiems šventraščių, stengda- masis atvesti juos krikščiony- bėn. Autorius važinėjo ir po Lie- tuva, tad mums įdomesnis jo už- rašų vietas čia ir pateikiame.

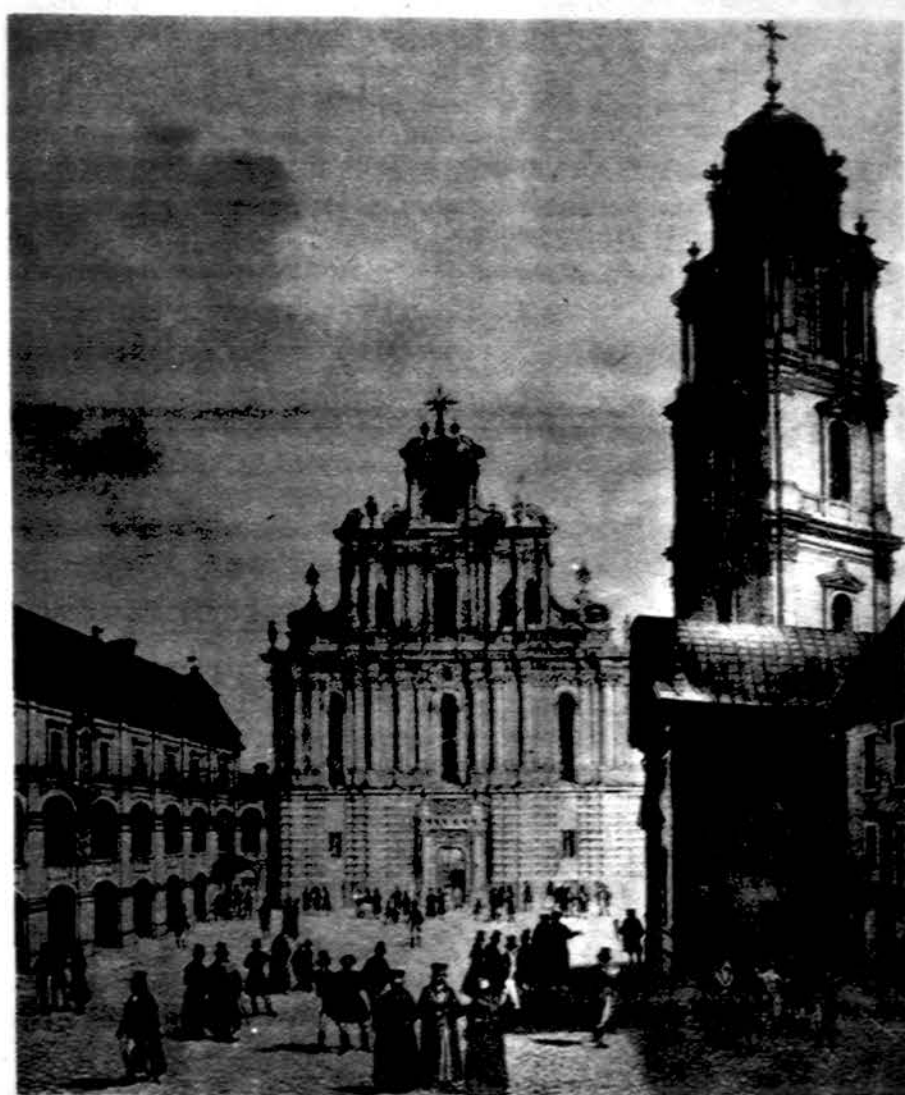
Nors Minske tą vakarą oras buvo itin nepalankus, aš vis vien leidausi keliuonėn į Vilnių. Ta- čiau jau vidurnaktį buvau pri- verestas net kelioms valandoms sustoti pastotėje, kadangi audra ir liūtytys buvo tokios smarkios, tai aš baiminausi, jog būsiu išblokš- tas iš mano kariatukės. Tik pa- ryčiu kiek aprišo. Audra miš- kuose buvo išrovusi daugybę medžių ir daug kur net mūsų kelias buvo jais užverstas. Visą dieną važiuavau per stiprų lietų. Tik vidurnaktį atvykau į Vilnių.

Vos kelias valandas pamiego- jęs, tuoj pasirodė pasimatyti su šventraščio platintojais Vilniuje, su kuriais prieš porą metų bu- vau tą draugiją įsteigęs. Grafas Plateris Zibergas (Plater Sie- berg), draugijos vicepreziden- tas, man pranešė, kad čia labai trukdo nuolatini jėzuitų veikla prieš šią draugiją. Tiek iš bažny- čių sakyklų, tiek ir jų spaudoje ji yra labai puolama. Vienas iš jų, šio miesto universiteto profe- sorius Galianskis, atspausdino net pamfletą "Ar gali bet kas skaityti šventraščių?" Tačiau ge- neral — gubernatorius Rimskoj —Korsakovas (Rimskoy Kors- koff) buvo labai palankus mano misijai ir pasižadėjo kaip įman- damas man pagelbėti...

Per praėjusius dvejus metus draugija yra surinkusi 6.000 rub- lių ir išplatiniusi 800 egz. šven- traščių, iš kurių 300 egz. buvo lenkiški Testamentai, kuriuos universitetas paėmė savo mo- kykloms.

Vilnius yra pastatytas tarp smėlėtų kalvų, kur Vilnelė įteka į Nerį. Didysis Lietuvos kuni- gaikštis Gediminas šį miestą įkū- rė 1305 metais, kuris vėliau tapo sostine. Daug viešųjų pastatų griuvėsių pačiam mieste ir prie- miesčiuose tebeliudija jo buvusią didybę. 1748 metais ištiko gais- ras, kuris į pelenus pavertė 13 bažnyčių, 1 sinagogą, 146 krau- tuves, 25 rūmus ir 469 mūrinius namus. Tačiau šiuo metu dar esa- ma daug puikių bažnyčių, vie- šų ir privačių pastatų. Kasdien vyksta atstatymo darbai. Gy- ventojų esama apie 40.000, ku- rių pusę sudaro žydai.

Ivairių ordinų katalikai labai stengiasi atvesti žydus. Vieną rytą dvi pilnai apsirengusios vie- nuolės kreipėsi į mane, kad aš joms padėčiau ypatingai sunkio- je byloje. Mat, viena 14 metų žydukė pabėgo iš savo namų ir pasislėpė vienuolyne, nes nori bū- ti pakrikštyta. Josios tėvai kreipė- si į policiją, kad bėglė būtų su- grąžinta namon, nes ji dar nepil- nametė, tad ir savų sprendimų negali daryti. Mergaitė sakėsi, jog ji vėliau nusižudysianti, ne- gu būtų grąžinta tėvams. Vie- nuolės prašė mane, kad kreip- čiausi į general-gubernatorių ir padėčiau joms šioje byloje. Vė- liau, kai kalbėjau su jo ekse- lencija, jis sutiko su manimi, kad

Vilniaus universiteto Didysis kiemas, Šv. Jono bažnyčia ir varpinė XIX am- žiaus pradžioje.

nepilnametę mergaitę turėtų pa- klusti tėvų valiai. Deja, jis ne- galėjo pasakyti, ar esama tokio įstatymo, kuriame būtų numa- tytas šitoks atvejis. Pažadėjo šiuo reikalu daugiau pasinformuoti.

Kaip sužinojau, visi žydai ver- čiasi prekyba. Vyrų, garsiai su- kaudami aikštėse, siūlo savo pre- kes, o taip pat ir jų moterys, sėdė- damos prie krautuvėlių ir mež- damos kojines. Drabužiai yra pa- našūs į Lenkijos žydų: vyrų — juodo šilko ilgi apsiaustai ir ap- skritos kepurės su kailio aplan- kais. Jie ilgaplaukiai, su garba- notomis barzdomis, nes jos alie- jais išteptos. Gi moterys — dau- giau europietiškos aprangos, su itin puošniais galvų papuoši- mais, su tikrais ar tik dirbtiniais brangakmenimis. Tačiau didelė jų dalis vis dėlto yra apdriskusi ir nešvari...

Jokioje tautoje nėra taip gausu žydų kaip Lenkijoje... Dėl jų gausos ir dėl sukaupto turto jų reikšmė labai didelė. Nors žemė priklauso kilmingiesiems, tačiau auksas, sidabras ir prekyba yra beveik vien tik žydų rankose. Jie laiko smulkes, distiliuoja ir pardavinėja degtinę, monopoli- zuoja druskos, javų bei kitų produktų pardavimą. Daugelis dvarų, priklausančių lenkų ba- jorams, yra žydams išnuomotai...

Žydų bendruomenėje rabinai

turi didelį autoritetą: jie vyriaus- ti teisėjai tiek civiliniuose, tiek ir religiniuose reikaluose, o taip pat ir gydytojai, egzorcistai bei mokytojai...

Vilniaus liuteronų bažnyčios vyr. pastorius Nikalojus mane painformavo, kad jis yra pakrikš- tijęs kelis žydus ir buvęs labai jais patenkintas. Deja, po to ki- tų žydų jie buvo taip įkyriai persekiojami, jog turėjo išvykti ir apsigyventi kitur...

Lankydamas Vilniaus labda- ros įstaigas, aš buvau labai nu- džiugintas radęs jas kur kas geres- nėje padėtyje, negu kitose mano keliuonės vietose... Šv. Jokūbo ligo- ninė yra tvarkoma katalikų "gailestingumo seselių" vienuo- lių. Čia vidutinio amžiaus 12 se- selių dieną naktį turi prižiūrėti 150 ligonių. Jos apraišioja vyrų ir moterų žaizdas, teikia vaistus ir visai padeda sergantiems bei mirštantiesiems. Tvarka ir palatų švara tikrai buvo pasigėrėtina. Tiek ligonių patalynės, baldai, oro grynumas — visa liudijo sese- lių nepailstančias pastangas...

Man ypač rūpėjo daugiau su- žinoti apie protestantų dvasiš- kius ir jų kongregacijas. Štai Vil- niaus Liuteronų generalinės kon- sistorijos suteikti duomenys:

Vilnius (Wilna), vokiečių 1.000,

Kaunas (Covna), vokiečių 700,

Kėdainiai (Keydan), vokiečių 2,314
Biržai (Birsan), lietuvių ir vo- kiečių 2,344,
Šiauliai (Schaul), vokiečių 440,
Tauragė (Taugoggen), lietuvių 3,000,
Kretinga (Krottingen), lietuvių 302.

Protestantai turi 21 bažnyčią ir apie 20 dvasiškių, kurie kas- met suvažiuoja į Vilniaus sinodą savo kongregacijų reikalų ap- tarti. Daug kongregacijų yra to- kios neturtingos, jog net nepajė- gia savo dvasiškių išlaikyti. Čia daug padeda nuomos, gaunamos iš žemės plotų, kuriuos reforma- tų bažnyčiai paliko Radvilų (Ra- dzevil) šeima, kas sutelkia apie 25 svarus (angliškus. Vert.) kiekvienam per 1 metus...

Prieš porą metų buvo atspaus- dinta 5.000 egz. Testamento žem- maičių kalba, kad juo galėtų pasinaudoti žemaitiškai kalban- tys katalikai. Vertimą atliko prin- cas Giedraitis (Prince Gedroitz), Žemaitijos vyskupas. Atspausdin- ta čia, Šv. Kazimiero vienuolyne. Šio Testamento platinimas ir bu- vo mano svarbiausias tikslas ke- liauti Žemaitijon. Su savimi pa- siėmiau 20 egz. kaip po paskleisti- nus pavyzdžius.

Atsisveikinau su man labai nuoširdžiais vilinškiais draugais, o ypač su general — gubernato- riumi, prie kurio stalo aš buvau kasdieninis svečias. Iškeliavau į Trakus, kur senovėje būta Lietu- vos didžiųjų kunigaikščių rezidencijos. Miestukas pastatytas la- bai žavingoje vietoje, prie ežero, kuris kanalu sujungtas su Nerimi. Senosios pilies griuvėsiai jau iš tolo matomi ir atspindi van- denyje, skaidriame kaip krioš- las.

Sakoma, kad Trakus 1321 me- tais pastatęs didysis kunigaikš- tis Gediminas. Pilis buvo sude- ginta 1390 metais, o 1655 metais rusai ją galutinai sugriovė.

Trakuose lankiausi karaimų bendruomenėje. Kai įžengiau į jų vyr. rabinu namus, aš pasvei- kinau jų totoriškai ir labai nu- stebau, kai jis man atsakė taip pat totorių kalba. Nė vienas iš jų nemoka "idiš". Sužinojau, kad jų prosenai bene prieš 400 metų yra atvykę iš Krymo ir ga- vę ypatingas privilegijas iš Lie- tuvos kunigaikščių ir Lenkijos karalių. Jų šeimose kalbama tik totoriškai, nors daugelis jau moka rusų arba lenkų kalbas. Trakuose esama apie 160 kara- imų...

Siauru, duobetu keliuku, vin- giuojančių per kalniukus, leidausi keliuonėn į Kauną. Pakeliui stabte- lėjau arklį pastotėje. Jos šeimi- ninkui, karaimui, įteikiau hebra- jišką Testamentą. Karaimai čia žinomi kaip sąžiningi amatinin- kai ir prekybininkai...

Kaunas. Tai senas miestas, gra- ziai išsiplėtęs Nemuno ir Neries santakoje. Deja, gyventojų skai- čiu vis mažėjant, labai nuskrudęs ir aptriušęs. Turgavietės grind- nys visos apžėlęs žolėmis ir dau-

Sursum corda

Iš naujesniosios
vokiečių ir austrų
poezijos

RUDOLF ALEXANDER
SCHROEDER

MEDIA VITA

*Iš baimės mirti ar gyventi,
Šių dienų pusiauakelį,
Gal veltui dangų besikardenti,
Šaukiu Tave, o Tu toli.*

*Panertasai į tamsią sruvą
To skausmo nuolat atšiauraus.
Nesigailiu, tiktai geidauju
Adomo kraujo nebejaust.*

*Daug smūgių teko man patirti,
Ne vienas kris dar ant manęs,
Bet, ak, gyventi arba mirti
Kaip beprasminga be Tavo.*

ELISABETH LANGGAESSER

KRYZIAUS ŽYGIS

*Liepsnoja pėda, dega smėly kruvina,
Bet man vis tiek, jei Dievo degina liepsna.*

*Jis buvo mano, nūn pas Jį aš pakelė,
Didžioji piligrimė, sraigės kevalė.*

*Jei rasis kur šaltinis, vengsiu atgaivos,
Negerstu, kol Jis mano dar nebus.*

REINHOLD SCHNEIDER

ISLIKS, KAS DIDŽIO

*Isliks, kas didžio, formą kas įgavo,
Kas mugalėti chaosą galėjo;
Švies mums kaktų, jei būsim pralaimėje,
Šviesa, kuri iš aukšto spinduliavo.*

*Nes sumuštiems Dvasia parodys savo
Didingą meilę, kurią jiems išlieja;
Nubūs prieš Viešpatį kariaujantieji,
Prabūs, kas gerbt jį užsiangažavo.*

*Ir virš nežėnkintų kapų eilės
Pasklides aidas skelbs žodžius:
Kas kūrta, tiks negestanciuos vaizduos.*

*Kol reginiai toj sieloj susilies,
Kuri apverks laivą, kančias, žygius
Ir jų formos giesmė išvaudos.*

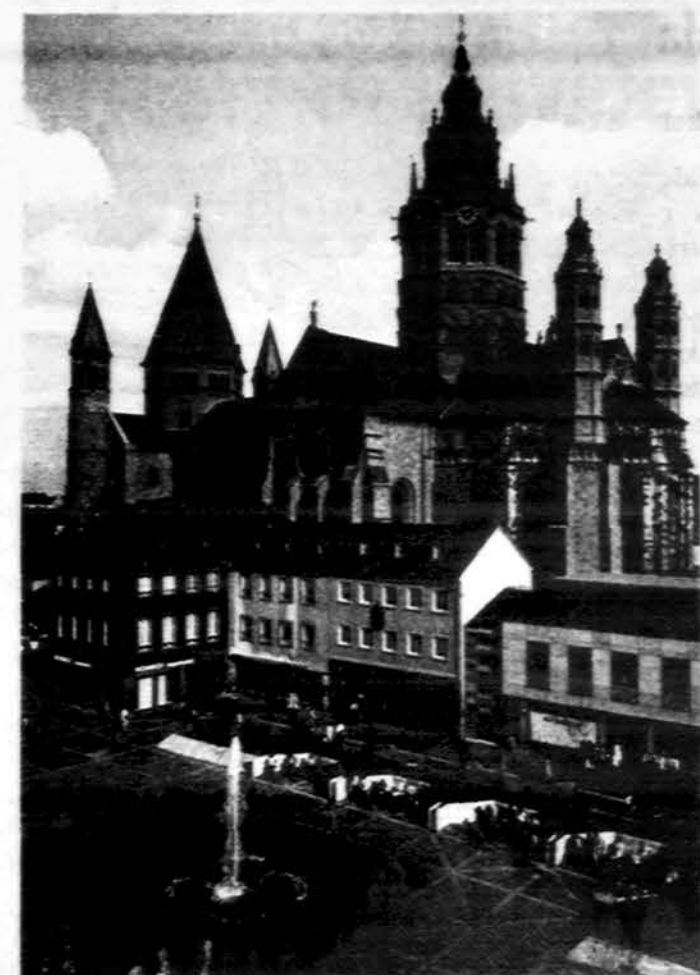
ALBRECHT GOES

KAPUOSE

*Nė viena valanda
Nesiskelbia: Esi;
Šiame mirusiųjų sode
Diena ir naktis už dauvų.*

*Slubiai nusinė jų vardus
Metų srovė plankdoma;
Ką reiškia bemiegantiems čia
Vasara arba žiema.*

*Tik gėlės čia nuolatos
Lūdesį tykliai sklaidys,
Kol nuo angelo trimito
Suduš ir tyla ir mirtis.*

Senosios vokiečių architektūros paminklas — Mainzo ka- tedra. Germanų krikštytojas šv. Bonifacas 747 metais čia buvo pirmuoju Mainzo arkivyskupu.

RUDOLF HAGELSTANGE

MEMENTO

*Prie krantų Babilono
Mums neteko sėdėti,
Bet skundo garsai
Ir dabar dar girdėti.*

*Trimaitis, neadrebino
Mes Jerichono sienų.
Bet griuvėnčius mūrus
Girdim net po velėna.*

*Maldininkais nelankėm
Mes Jeruzalės vietų.
Bet įminkytas duonon kasdienėn
Mums kraujas Semo ir Seto.*

CHRISTINE LEVANT

SURSUM CORDA

*Pro vieną iš daugelio geltųjų
plyšių danguje
veržias mano malda
į namus aukštinus.*

*Įeiti į juos dar ilgai negaliu.
Džiūta širdys
stiklinės lengvai
jas tiriančioj rankoj.*

Vertė A. TYRULIS

Rudolf Alexander Schroeder (1878-1962) — poetas, vertėjas ir dailininkas, grafikas. Kilęs iš Bremeno pirklių šeimos. Žinomos "Insel" leidyklos steigėjas. Antikinės humanistinės ir Vakarų krikščioniškosios tradicijos šalininkas. Rašė daugiausia religinio turinio odes, elegijas ir sonetus kaip atspargą chaotiškai laiko dvasiai.

Elisabeth Langgaesser (1899-1950), kilusi nuo Reino lyrikė ir prozininkė. Jos kūryba atspindi naują krikščionišką pasaulėvaizdį kovoj tarp gėrio ir blogio (Kris- taus ir Antikristo) (pvz. romane "Neištrinamas ant- spaudas", 1946).

Reinhold Schneider (1903-1958), kilęs iš Baden-Ba- deno, lyrikas, prozininkas, dramaturgas, kultūros fi- losofas. Rašė griežtos formos dantinius bei petarkinius sonetus, stodamas prieš šių laikų minties ir jausmo chaotiškumą poezijoje (pvz. rinkiny "Sonetai apie gy- venimą ir laiką, tikėjimą ir istoriją", 1954).

Albrecht Goes (g. 1908), kilęs nuo Wuertemberg, poetas ir prozininkas, krikščioniškai humanistinės linkmės atstovas. Jo lyrika klasiškai romantiška, ar- tima liaudies kūrybai.

Rudolf Hagelstange (g. 1912), kilęs nuo Harzo kal- nų, lyrikas ir prozininkas. Jo lyrika subtilios formos, su žymiu krikščionišku atspalviu. Prozinėje kūryboj — savo meto kritikas, bet kur kas švelnesnis už H. Boellį.

Christine Lavant (g. 1915), austrų poetė, kilusi iš Karintijos. Jos lyrika subtilios formos, linkusi į mis- tiką.

A. T.

Vilniaus panoraminis vaizdas XIX amžiaus pirmojoje pusėje.

gelis viešųjų pastatų yra pasmerk- ti sunykimui. Gyventojų skaičius nesiekia nė 4.000, iš kurių didžio- ji dalis yra žydai, o likusieji — katalikai. Čia gyvena kelių šim- tų vokiečių pastorius pasakė man, kad turės savo žmones apiešti, kadangi jie nebepajėgia jo išlai- kyti. Jis taip pat skundėsi, kad katalikai yra netolerantiški ir

priešingi Evangelijos šviesos sklėi- dimui tarp jų.

Kaipo pasienio miestas, Kaunas galėtų turėti didelių prekybinių galimybių, bet Rusijos valdžia yra uždraudusi bet koki susisiekimą su Vokietija pro šią miestą, o ta- tai ir stumia jį į mardėjimą...

Iš Kauno važiuome Nemuno pakrantėmis. Seredžiuje, kuriame

irgi daugybė žydų, visą valandą šnekėjau su jais. Palikau jiems hebrajišką Testamentą 2 egz.

Visą naktį keliau, pasiekėme Raseinius, apskrities miestą. Di- džioji jo gyventojų dalis taip pat yra žydai. Dabar ši gyvenvietė atrodo kaip visai nereikšminga, nors Lenkijos laikais miestas yra

(Nukelta į 4 pusl.)

Lietuva 1816 - 1818 metais

(Atkelta iš 3 psl.)

buvęs vaivados rezidencija. Raseiniai dabar labiau panašūs į kaimą, o ne į miestą: namai mediniai, daug negrįstų gatvių. Šioje apskrityje gyvenama apie 90.000 žemaičių.

Pijorų vienuoliai čia laiko kolegiją. Aš kreipiausi į juos. Man pasitiko vienas iš jų, kalbą prancūziškai. Jų mokyklą lanko 220 berniukų, šios apylinkės šlektai bei kitų kilmingųjų vaikai. Nors tada buvo sekmadienio vakaras, aš išgirdau antroje gatvėje muziką ir šokių. Pasiteiravau, ką tai galėtų reikšti? Man buvo atsakyta taip: "O, tai mūsų studentai, jau pasirodę rytienos egzaminams". Pijorai nieko nebuvo girdėję nei apie žemaitišką Testamentą, nei apie jo vertimą.

Vėliau aš kreipiausi į vienuolius dominikonus, kurių vienuolyno pastatas tikrai yra puikus, vienintelis toksai visame mieste. Vienuolyno vyresnysis pasitiko mane labai šaltai: jis pasakė, kad šventraščio jiems nereikia, o kai dėl valstiečių, tai šie neturi nė laiko jį pasiskaityti. Mums besišnekant, pražingsniavo keli vienuoliai. Jie labai įtartinais žvilgsniais žvilgsniavo į mane, tartum sakydami: "O ko čionai jis, tasai eretikas?"

Zemaitijos vyskupo rezidencija yra čia, bet jis išvykęs į Palangą. Man teko pasikalbėti su vienu turtingu ir daug keliausiu žydu, pasigyrusiu, kad esąs laisvamanis. Mozę ir Kristų jisai aptaria taip: "Abu jie yra buvę įžymūs, didžios išminties vyrai, ir tik tiek..."

Tą patį vakarą mačiau, kaip viename kieme žydai šoko virvės šokį, stebimi viso būrio žiūrovų. O tarp 8-tos ir 11-tos vakare vyko vaidinimas, kuriame dalyvavo 4 aktoriai, gi žiūrovuose jau buvo ir įžymioji žydų publika.

Joninės. Čia toji diena yra labai didelė šventė, o taip pat ir kermosius. Iš plačių apylinkių atvyksta daugybė žmonių, šventikai apsirengusių. Jų kultūringumo lygis yra aukštesnis už tą, kurį mačiau Rusijos gilumoje. Suprantama, taip yra dėl Vokietijos kaimynystės, nors žemaičių kalba yra visiškai skirtinga nuo rusų ir vokiečių kalbų. Vietos žydams aš palikau 5 egz. hebrajiško Testamentą, kuriuos, manau, jie perskaitys...

Vidurdienį apleidau Raseinius ir iškeliavau į apskrities miestą Šiaulius. Tytuvėnuose (Titifan) vyko toksai pat kermosius, kokį mačiau Raseiniuose. Vakare visi keliai buvo pilni namon grįžtančių valstiečių, ir mane labai skaudino, kad daugelis jų buvo gero-kai išgėrę. Labai baiminausi, ar bus man saugu keliauti nakties metu per didelius ir tankius miškus. Tačiau vis vien leidausi keliu-nėn...

Mano vežėjas buvo toks nuosirdus ir šnekus valstietis, kantriai vežęs mane lietui vis lyjant, jog aš ėmiau ir padovanojau jam Testamentą. Jis sakė: "Nors aš pats nemoku skaityti, bet manoji žmona labai gerai skaito maldaknygę. Ji tikrai apsidžiaugs, gavusi dar ir Evangeliją".

Nuo Kauno iki Raseinių vien tik lygumos. Dideli plotai apaugę eglėmis. Žemė vienur smėlėta, kitur — molėta. Jau geltonavo rugių ir kviečių laukai...

Į Šiaulius atvykome anksti rytą. Čia esama 280 namų, kurių didžioji dalis yra įvairaus dydžio medinės trobos, o kiti pastatyti iš plytų. Gyventojų daugumą sudaro žydai, bet jie yra labai užsidarę ir vengia leisti į pokalbį religiniais klausimais. Jie yra labai vargingi ir taip susirūpinę savo kasdieniniais reikalais, jog apie dvasinius dalykus nebetrūki laiko nė pagalvoti. Jie net neišgali išlaikyti savo rabino, tad, kaip man sakė, patys tėvai apipjausto savo naujagimius berniukus.

Vokiečių protestantų pastorius buvo išvykęs į Mintaują. Jų čia tiek maža, kad savos bažnyčios

neturi, tad susirenka į pastoriaus namus, deja, tik retkarčiais jų būna iki 25 asmenų.

Aš turėjau grafo Zybergo rekomendaciją kreiptis į miesto burmistrą M. Minytovą (Minietoff). Paaiškinau jam savo kelionės tikslą ir įteikiau kelis žemaitiškų, vokiškų ir hebrajiškų Testamentų egzempliorius. Jis atrodė labai susidomėjęs ir pasižadėjo man pagelbėti. Labai skundėsi masonų veikla, kuri itin greitai plečiasi visose lenkų provincijose, prijungtose prie Rusijos. Jau daugelis kilmingųjų priklauso masonų ložėms, ir net Raseiniuose viena tokia buvo įsteigta. Tiek jis, tiek ir Šiaulių burmistras atsidėję stebi šios įtartinos, slaptos organizacijos veikla.

Lankiausi ir Šiaulių kalėjime. Jo dviejuose kambariuose sugrūsta apie 80 kalinių. O, nelaimingieji. Jie net neturi tiek ploto, kad visi galėtų sugulti. Jie atrodo išvarę, išbėlę ir liguisti. Kaliniai įvairaus amžiaus, nepaskirstyti pagal jų nusikaltimus, nuplyšę, valgis labai blogas. Man buvo neapsakomai gaudu visa tai matyti...

Šiaulių apskrityje esama apie 75.000 žemaičių, visi jie katalikai...

Artinantis prie Telšių, gamtovaizdis jau įdomesnis: ima rodytis kalvos ir net kalniukai. Miesto burmistrui, rusui, aš įteikiau rekomendacinius laiškus. Buvau labai nuosirdžiai jo sutiktas, kaip atliekantis didžią misiją — Dieviškojo žodžio platinimą. Tuo tarpu lenkai, būdami katalikai, yra taip prieštaraujantys nusiteikę prieš šventraščio skaitymą, kad aš vos tik mokytiesnius iš jųjų tesugebėjau įtikinti, jog mano veikla tikrai būsiant naudinga.

Telšių burmistro ir kitų buvau painformuotas, kad Giedraičių šeimos princų esama daug ir labai nuskurdusių. Daugelis jų patys apdirba savas žemes, o kai kurie net skaldo malkas ir veža į Vilnių parduoti. Taip žemai yra kritę princų kilnumas Lietuvoje. (So low is the princely dignity fallen in Lithuania). Bet ir visos Zemaitijos kilmingieji yra tiesiog neapsakomai nusigynę: vien tik Telšių apskrityje jų esama apie 700, kurie patys apdirba žemes.

Telšiuose yra 160 trobesių, kurių pusė priklauso žydams, bet dauguma jų gyvena labai vargingai. Aš lankiausi jų sinagogoje. Medinė niša, kurioje laikomas Įstatymas, yra papuosta išdrožinėtomis paukščių bei žvėrių figūromis. Šnekėjau su rabinu, tačiau

Tytuvėnų bažnyčia senojo gravitūroje

jis buvo toksai ignorantas, kad joks nuomonių pasikeitimas buvo neįmanomas...

Bernardinų vienuolynė pastebėjau 16 vienuolių, aptukusių ir lieknų. Kadangi diena buvo gana karšta, kai kurie sėdėjo prie stalo ir gairinosi limonadu. Juų vyresnysis buvo mandagus, ir, kaip atrodė, nuosirdžiai domėjosi mano apsilankymu... Jis pažadėjo man savo pagalbą, platinant žemaitišką Testamentą. Telšių apskrityje gyvenama apie 58.000 žemaičių.

Lietuvoje tik vidurinis ir aukštesnis katalikų sluoksnius turi galimybes lankyti reguliarias mokyklas. Tačiau bajorų māršalka man tvirtino, kad ir žymi paprastų žmonių dalis moka skaityti, tad Testamentą platinimas atnešų naudos ir jiems. Telšių bernardinų vienuolių vedamoje mokykloje mokosi apie 200 mokinių, šlektų ir kitų kilmingųjų sūnūs. Mo-

koma lotynų, prancūzų, vokiečių ir žemaičių kalbų, o taip pat ir bendrojo lavinimo dalykų.

Į Telšių važiuavau į Palangą. Pakeliui sustojau Kretingoje, kur yra princo Zubovo rezidencija. Čia įteikiau jam žemaitišką Testamentą ir prašiau, kad jis būtų duotas apylinkės valstiečiams pasiskaityti. Taip pat įteikiau hebrajiško Testamentą 2 egz., skirtus Kretingos žydams, ir 1 egz. — Plungės rabinui, kuris, kaip princas sakė, esąs labai mokytas vyras.

Kai atvykau į Palangą, man buvo labai miela sužinoti, kad Zemaitijos vyskupas yra čia. Aš įteikiau princo Galicino laišką, ir jis itin nuosirdžiai sutiko mane. Painformavau jį apie savo kelionę po šį kraštą. Vyskupas sakė

jau gavęs 1.000 egz., bet dar nepradėjęs jų platinti. Prašiau, kad paskatintų apskrities māršalkas bei dvasiškius prisidėti prie šio darbo. Jis sakė, jog Zemaitijoje turima 200 bažnyčių ir kreipis į Vilnių, kad būtų atsiųsta daugiau (šventraščių. Vert.), kurie bus paskirstyti parapijoms ir jose paravinėjami. Už visos laidos po-pierius ir spausdinimą jau yra sumokėjęs...

Jo Eminencija pakvietė mane pietų. Dalyvavo dar keli dženelmenai, kurie daug teiravosi apie mano kelionę ir jos rezultatus. Vyskupas užtikrino mane, jog nedsidamas darys viską, kad šventraščio platinimo akcija būtų sėkminga. Taip baigia savo sunkią ir vargingą kelionę po Zemaitiją. Išvertė K. Zygas, Sr.

Kultūrinė kronika

Išleidžiama Oskaro V. Milašiaus poezijos rinktinė

Lietuviškos knygos klubas Chicagoje šį rudenį išleidžia prancūziškai rašiusio Oskaro Vladislavo Milašiaus rinktinę poeziją lietuviškai. Knyga pavadinta "Septynios vienvės". Rinkinys bus apie 130 psl., iliustruotas Milašiaus gyvenimo nuotraukomis. Visą šią Milašiaus poeziją lietuvių kalbon išvertė A. Vaičiulaitis. Minint 100 metų sukaktį nuo poeto ir Lietuvos diplomato gimimo, pernai Lietuviškos knygos klubas išleido A. Vaičiulaučio išverstą O. V. Milašiaus gar-siąją dramą — misteriją "Miguel Manara". Ji mūsų skaitytojuose turėjo nepaprastą pasisekimą. Be abejo, jau moderniaja klasika virtusi O. V. Milašiaus poezija, dabar Antano Vaičiulaučio taipgi išversta lietuvių kalbon ir Lietu-viškos knygos klubo išleista rink-tiniu plūštu, skaitytojus nemažiau patrauks.

Romo Wieslo paroda Oxforde

Zinomo mūsų grafiko Romo Wieslo dailės darbų paroda šiuo metu vyksta garsiajame universitetiniame mieste Oxforde, Anglijoje. Individuali mūsų išeivijos dailininko grafikos darbų paroda čia buvo atidaryta rugpjūčio mėn. 14 d. Oxford Gallery patalpose. Parodoje rodomi daugiausia grafikos reliefai, tarp jų ir nuospaudos iš "Raudų" serijos. Paroda galerijoje tęsis iki rug-sėjo 13 d.

Restauruojama Šv. Jono bažnyčia Vilniuje

Vienas stambiųjų senojo Vilniaus architektūros paminklų yra prie senojo universiteto pri-siliję Šv. Jono bažnyčia. Jos pradžia siekia XIV amž. O svaiginančio aukščio varpinė ir šian-dien dominuoja visą Vilniaus senamiestį. Pastarojo pokario metais istorinė bažnyčia buvo pa-lakta negailestingam laiko dan-čiui. Tačiau be galo vertingas

istorinis architektūros pamink-las buvo išgelbėtas, įjungus jį universitetiniam kompleksui. Uni-versiteto rūpesčiu, perdengus kiaurą čerpių stogą, bažnyčios vidus pradėtas restauruoti. Šimt-mečius Dievo garbei naudota bažnyčia, šiandien turi eiti moks-lo muziejaus funkcijas. Restaura-vimo darbai bažnyčios viduje, artėjant universiteto 400 metų jubiliejui, eina visu spartumu. Viršum didžiojo altoriaus ir kop-lyčių lubose atidengiamos kadaise užtinkuotos freskos. Jos akį stebina savo kompozicijomis ir koloritais. Ypač puikios freskos atidengtos 1571-1575 metais sta-tytoje Šv. Stanislovo Koskos kop-lyčioje. Jos kupole nežinomo ita-lo dailininko nutapytos meistriškos figūrinės ir ornamentinės kompozicijos. Viskas atlikta ne-paprastai sodriu koloritu. 1699-1701 metais freskomis buvo iš-tapytos ir šios koplyčios sienos. Vėliau rokoko ornamentus čia dar pridėjo karališkasis tapyto-jas Palendra. Visas šios koply-čios freskas atrestauravus, Vil-nius ir Šv. Jono bažnyčia turės, galima sakyti, savąjį Šiksto kop-lyčią.

—MITTEILUNGEN AUS
BALTISCHEM LEBEN, Nr. 2
(102), Junj 1978, 24. Jahrgang.
Zurnalą leidžia vokiečių kalba
Baltische Gesellschaft in
Deutschland. Išeina keturis kar-tus metuose. Metinė prenumera-ta — 15 vokiškųjų markių. Už-sisakyti galima, rašant ir pinig-us siunčiant Draugijos genera-linio sekretoriaus adresu: Adam Gruenbaum, 8000 Muenchen 2, Lessingstrasse 5, W. Germany.

Zurnalas daugiausia skirtas skaitytojams: informuoti apie lie-tuvių, latvių ir estų kultūrinę bei visuomeninę veiklą pasaulyje ir tėvynėje. Zurnalui daug medžia-gos pateikia estai ir latviai. Lie-tuviai čia toli nuo jų atsilieka.

Šio numerio lietuviškuosius puslapius J. Eretas rašo apie neseniai mirusį prof. Alfredą Se-nną; aprašomas lietuvių rūpė-sčių laimėtas visų baltų delegaci-cijos priėmimas Baltuosiuose rū-muose; duodama šiek tiek žinių iš lietuvių kultūrinio gyvenimo Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir Kanadoje; Bibliografinės pa-stabos P. Reklaitis kiek kritiškai atsiliepia apie Manfredo Helma-nno "Grundzuge der Geschich-te Litauens und des litauisches Volkes" antrąją laidą; užsimena-ma ir lietuviškasis pogrindžio leidinys "Aušra".

metais. Po to viena po kitos pa-sirodė vis naujos Ievos Simo-naitytės knygos — romanai, apysakos, atsiminimai. Visi jų puslapiai vis buvo kupini to-kios autentiškos, niekieno kito nepakartojamos ir dabar jau vargu ar prikeliamos maži-lieu-viškos buities. Tai vis knygos, tokiais pavadinimais: "Pavasarių audroj" (1938), "Vilius Ka-ralius (I tomas, 1939), "Be tė-vo" (1941), "Apysakos" (1948 m.), "Pikčiurnienė" (1953), "Vilius Karalius" (II t. 1956), autobiografinė trilogija "O buvo taip" (1960), "Ne ta pa-stogė" (1962), "Nebaigta kny-ga" (1965), memuarinių pasakojimų knyga "Gretimos isto-rijės" (1968), "Paskutinė Kū-nelio kelionė (1971) ir kt.

Kai kuriuos savo knygų pus-lapius (net ir vėlesnių laidų "Aukštųjų Simonų likimą") rašytoja bandė noriai ar nenori-ai "sutarybinti". Bet ir pro-šias tai šen, tai ten užtęktas rūdis regima kūrybingoji Ie-vos Simonaitytės raštų gėlmė, kurios jau nesudrums jokie trumpaamžiai vėjai.

Rašytoja buvo gimusi 1897 m. sausio mėn. 23 d. Vanagų kaime, Klaipėdos apskrityje. Mirė sulaukusi 81 metų.

Mirė rašytoja Ieva Simonaitytė

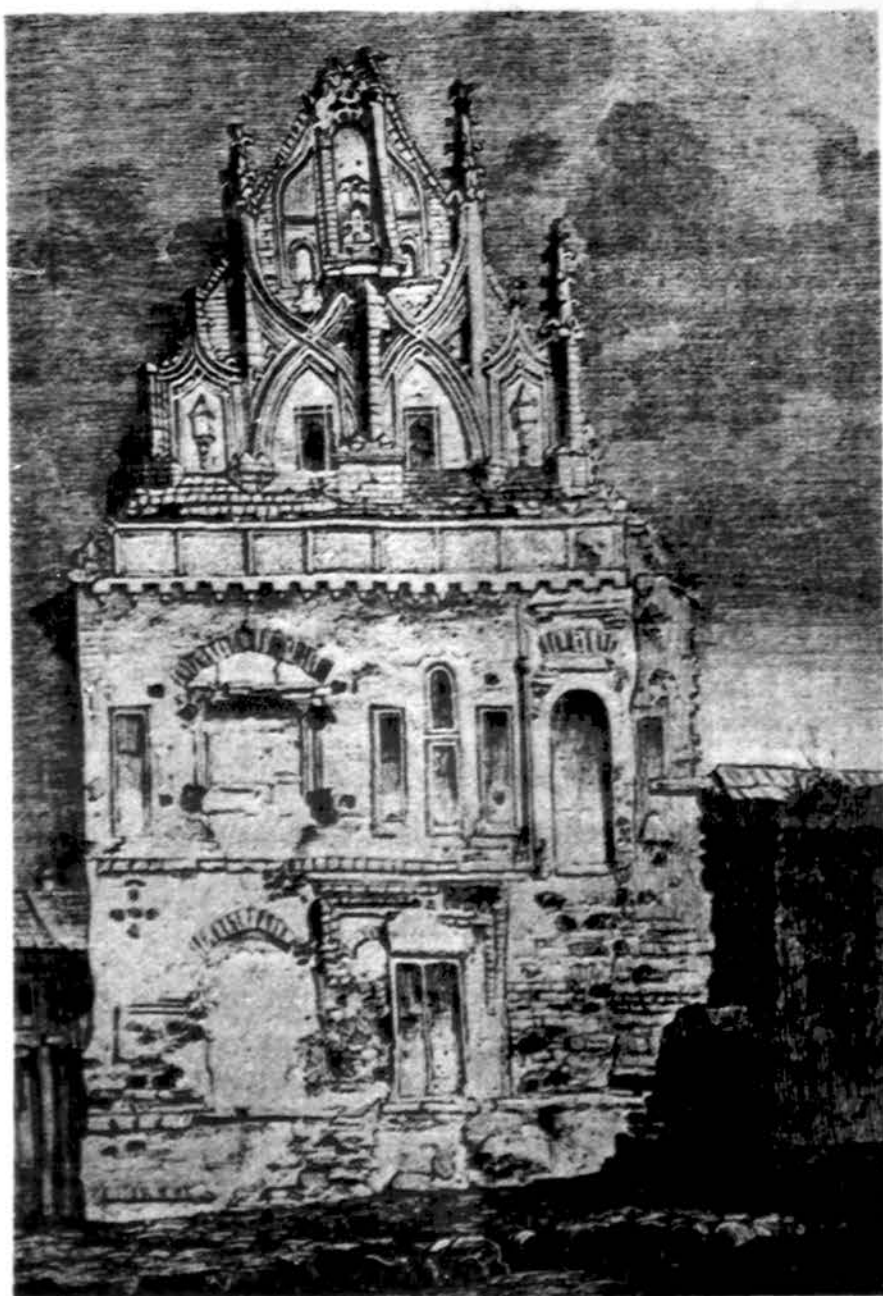
Rugpjūčio 27 d. Lietuvoje mirė ir rugpjūčio 30 d. Vilniuje. Antakalnio kapinėse, buvo palaidota rašytoja Ieva Simonaitytė. Tai skaudus nuostolis visai lietuvių literatūrai. Dar skaudžiau jos gimtajam kam-pui Mažajai Lietuvai, kurios per šimtmečius susiklosčiusios kultūros kone paskutinis mohi-kanas buvo kaip tik rašytoja Simonaitytė. Gimusi ir augusi vokietinamoje Mažojoje Lietu-voje, Klaipėdos krašte, Ieva Si-monaitytė, galima sakyti, pra-tęsė iki mūsų dienų didžiąją Mažvydo, Donelaičio, Rėzos. Vydūno ir kitų šio krašto ra-šytojų tradiciją. Šiandien, kada visa Mažoji Lietuva, išskyrus jos kampelį Klaipėdos kraštą, rusiškųjų kolonizatorių jau to-taliai surusinta, kada visi lie-tuviškieji šio krašto vietovar-džiai vienu naujo okupanto mostelėjimu nušluoti nuo žemės paviršiaus, kada šio ginta-rinio pajūrio, neišskiriant nė Klaipėdos krašto, senieji gy-ventojai buvo arba ištremti, arba išžudyti, arba buvo privers-ti išsisiklaidyti viso pasaulio platybėse, bene pats autentiš-čiausias nukirstos maži-lieu-viškos kultūros bruožas kaip tik

Lietuvoje mirusi rašytoja Ieva Simonaitytė. Pirmoji nuotrauka daryta Kaune 1935 metais, kada rašytojai už romaną "Aukštųjų Simonų liki-mas" buvo paskirta pati pirmoji, tik ką tais metais įsteigta Valstybi-nė literatūrinė premija (5000 litų). Antrojoje nuotraukoje rašytoja pastaraisiais savo gyvenimo metais.

išlikis jau nesunaikinamas — tik Ievos Simonaitytės knygo-se.

Rašytoja kadaise pagarsėjo pačiu pirmuoju savo romanu priklausomai Lietuvos valsty-binę literatūros premiją 1935

Gotikinės architektūros paminklas, vadinamieji Perkūno namai, Kaune mies-to sunykimo laikotarpiu, XIX amžiaus pradžioje.